

ПСИХОЛОГІЧНА ОБУМОВЛЕНІСТЬ ВИБОРУ МАЙБУТНЬОГО ПАРТНЕРА ПО ШЛЮБУ

Гусейнова Нарміна Оруджівна

Херсонський державний університет

У статті розглядаються соціально-психологічні чинники, що впливають на вибір, сучасними дівчатами, потенційного партнера для створення шлюбно-сімейних відносин.

В статье рассматриваются социально-психологические факторы, которые влияют на выбор, современными девушками, потенциального партнера для создания брачно-семейных отношений.

This article describes the social and psychological factors that influence the choice of modern girls, a potential partner for a marriage and family relations.

Постановка проблеми. Найважливіший з феноменів, що супроводжує особистість протягом її життя – сім'я. Вона впливає на формування особистості, її складність, багатогранність та проблематичність і є суттєвим фактором емоційного стану, який визначає афективний тон світовідчуття. Саме батьківська сім'я обумовлює наші очікування, ставлення, систему поглядів та взаємовідносин з іншими людьми, що впливають на створення власної родини [1].

Шлюбно-сімейні стосунки завжди привертали до себе увагу дослідників та займали одне з провідних місць у дослідженнях психології особистості та міжособистісних відносин. Базова потреба у прихильності та любові набуває різної спрямованості на кожному етапі вікового розвитку та соціалізації особистості. У ранньому дитинстві вона спрямована на близьких дорослих, свою сім'ю. З дорослішанням ці почуття трансформуються на потребу у дружбі,

закоханості, потребу в інтимному спілкуванні з іншими і виступають новоутворенням цього віку. В юнацькому віці молода людина відчуває потребу у коханні і починає замислюватися, з якою людиною вона б була щасливою в житті. Образ ідеального партнера, ідеальних стосунків набуває чіткіших контурів, стає мотивом, що штовхає до пошуку і стає бажаною метою [6]. Та слід відмітити, що далеко не завжди в основі вибору потенційного партнера по шлюбу лежить кохання. Не завжди людина робить свій вибір, розраховуючи, що партнер врятує її від матеріальної залежності або душевного дискомфорту, вирішить її проблеми, вважаючи, що кохання – це не головне [3].

Процес вибору шлюбного партнера - психологічно значимий акт соціальної ситуації розвитку особистості, оскільки являє собою послідовну серію дій на основі шлюбних установок по відборі відповідного супутника життя. Даний вибір базується на сукупності біологічних та соціально обумовлених особистісних характеристик, котрі формуються в процесі гендерної соціалізації і статевої ідентифікації особистості [3].

Аналіз останніх наукових праць. В сучасній психології дослідження проблем вибору партнера та мотивації вступу до шлюбу представлені в працях А.І. Антонова, В.В. Бодрова, Л.В. Борзікова, Т.А. Гурко, Є.Г. Єйдемільлера, М.М. Обозова, В.Сатир, Д. Скіннера, Р.Р. Калининої, С. Каверіна, М.М. Краснова, Б.Н. Кочубея, В.П. Кравця, К. Леві, А. Маслоу, Г.Навайтис, О.М. Черняка, Л.Б. Шнейдера, Х. Хекхаузена, В.В. Юстицькіса [3; 6; 7].

Таким чином, сучасні теорії та концепції по-різному пояснюють особливості вибору партнера для створення шлюбно-сімейних відносин. Але, на наш погляд, не має цілісної теорії, яка б враховувала різноманітні мотиви, чинники та соціально-психологічні особливості вибору партнера.

Тому **мета** статті полягає в аналізі та виявленні значимих факторів, що обумовлюють вплив на вибір сучасними дівчатами потенційного партнера для створення власної родини.

Методика та процедура дослідження. В основі нашого дослідження концепція Калининої Р.Р, яка, узагальнюючи погляди різних авторів і

враховуючи динаміку міжособистісних відносин партнерів, виділяє фільтри, що послідовно проходять юнаки та дівчата при виборі потенційного подружжя. Перший фільтр - це перше враження, оцінка привабливості іншої особи особистості. Другий фільтр динаміки відносин – виникнення атракції. Наступний фільтр – це пізнання протилежної статі, різних сторін її особистості. Останній фільтр концепції - прийняття рішення про створення сім'ї. Це останній можливий фільтр по відсіюванні кандидата, що здійснюється на основі значимих для даної людини чинників, не пов'язаних з особистістю партнера [3, с. 231].

Вибірку нашого дослідження склали 30 дівчат – студентки 3-го курсу інституту філології та журналістики м. Херсона, віком від 18 до 23 років.

В процесі дослідження було застосовано комплекс емпіричних методів: 1) аналіз психологічної літератури з теми дослідження; 2) опитувальник фемінності та маскулинності Сандри Бем допоміг нам виявити як досліджувані оцінюють себе з точки зору психологічної статі; 3) мотиваційні тенденції дівчат ми аналізували за допомогою особистісного опитувальника «Мотивація аффіліації» Мегробяна А.; 4) ціннісну сферу дівчат, а саме термінальні та інструментальні цінності ми досліджували за допомогою методики «Ціннісні орієнтації» Рокіча; 6) тест «Рольові прагнення та притягання в шлюбі» А.Н. Волкової, дозволив нам дослідити уявлення дівчат про значущість в сімейному житті сексуальних відносин, батьківських обов'язків, професійних інтересів, господарчо-побутового обслуговування, моральної, емоційної підтримки та зовнішньої привабливості; 7) за допомогою авторської анкети «Критерії вибору шлюбного партнера» ми проаналізували особливості проходження трьох фільтрів, за Калининою Р.Р., в процесі міжособистісних відносин; 8) кореляційний аналіз за Пірсоном виявив значимі взаємозв'язки факторів вибору майбутнього партнера по шлюбу.

Виклад основного матеріалу. В ході дослідження нам вдалося виявити, що більшість дівчат нашої вибірки (50 %) мають тенденцію до виявлення фемінних рис характеру, 30 % до андрогенних та 20 % до маскулинних рис.

Таким чином, ми можемо стверджувати, що для більшості дівчат характерні такі риси характеру як, ніжність, довірливість, спокійність, емоційність, м'якість, практичність, консервативність, інтуїтивність, емпатійність та інфантильність, що характеризують жіночі риси характеру в традиційному розумінні.

Ієрархія термінальних цінностей дівчат полягає в тому, що на першому місці цінностей – любов; на другому – матеріальне забезпечення; на третьому місці – здоров'я; на четвертому - щасливе сімейне життя, на п'ятому – свобода, а на останніх позиціях системи ціннісних орієнтацій дівчат – це щастя інших, життєва мудрість та творчість. В списку інструментальних цінностей не виявлено значимих цінностей для дівчат. В ієрархії подальших цінностей домінували - відповідальність, твердість волі, самоконтроль, сміливість, ефективність в справах, та високі запити. Виявляється дівчата, перш за все, прагнуть досягти того, чого вони задумали, за допомогою цінностей справи: відповідальності, твердості волі, сміливості самоконтролю незалежності, що в свою чергу характеризує їх маскулинні риси характеру. Таким чином ми можемо вважати, що дівчата можуть проявляти не тільки фемінні риси, а й маскулинні, що свідчить про гнучкість їх поведінки.

Домінування мотиву «прагнення до прийняття» свідчить, що дівчата відчують потребу в підтримці й постійно прагнуть до її задоволення. Вони легко сходяться з іншими людьми, уміють довгий час підтримувати емоційно близькі відносини з одним партнером. Домінування прагнення до визнання визначається минулим життєвим досвідом дівчат, який формує очікування орієнтуючого позитивного образу, що в більшості випадків здійснюється й дівчата по праву одержують таке ж відношення від інших людей.

Результати за методикою «Рольові притягання та прагнення в шлюбі» дозволяють зробити висновок про те, що дівчата вважають сексуальну гармонію між чоловіком та дружиною не головною умовою шлюбного життя. Досліджувані мають установку на ідентифікацію себе з партнером; прагнуть в шлюбі розподіляти в рівній мірі господарчо-побутові та батьківські обов'язки

між собою та чоловіком. Для дівчат також виявилася значимою взаємна моральна та емоційна підтримка в родині та перше враження (зовнішній вигляд) партнера.

Анкета «Критерії вибору шлюбного партнера» виявила, що для дівчат ідеальним партнером має бути гарний, привабливий та мужній чоловік. В першу чергу дівчата звертають увагу на зовнішність, сексуальність партнера, а вже потім на моральні якості. Майже всі досліджувані виявили тенденцію до припинення стосунків якщо не буде виявлено взаємних інтересів, поглядів на життя, якщо партнер не схвалюватиме погляди та цінності. Звідси можемо стверджувати, що фактор «схожості» впливає на виникнення атракції. Більш за все досліджувані цінують у протилежної статі фізичну привабливість, сексуальність, а потім моральні якості та інтелектуальні, тобто, перше враження слугує одним із головних чинників при виборі партнера. Також виявлено, що дівчатам більш за все не подобається вживання партнером алкоголю, нецензурної лексики, а отже моральні якості слугують ще одним фактором що впливає на вибір партнера по шлюбу.

За результатами кореляційного аналізу у дівчат виявлені наступні кореляційні плеяди та зв'язки:

Нами було виявлено взаємозв'язок між показником «інтимно-сексуальна сфера» та такими як, «соціальна активність» $r=0,44$, «емоційно-психотерапевтична функція» $r=0,58$, «господарчо-побутова функція» $r=0,50$, «здоров'я» $r=0,41$. Також виявлено, що існує взаємозв'язок між показником «соціальна активність» та «зовнішня привабливість» $r=0,68$. Отже бачимо, сексуальні відносини обумовлюють прагнення дівчат до реалізації господарчо-побутових обов'язків $r=0,50$, при $p \leq 0,01$) в рівній мірі між собою та майбутнім чоловіком, тобто сексуальні відносини пов'язані з реалізацією господарчо-побутових обов'язків в сім'ї.

Сексуальні відносини сприяють позитивному психологічному клімату в родині ($r=0,58$, при $p \leq 0,01$). Тобто, задоволення від інтимного життя підвищує моральну та емоційну підтримку в сім'ї. Інтимно-сексуальна сфера сприяє

збільшенню рівня здоров'я дівчат ($r=0,41$, при $p \leq 0,05$), а це значить, що інтимно-сексуальні відносини між подружжям впливають на рівень здоров'я. Отже, високий рівень самопочуття залежить від задоволення в інтимних стосунках з партнером, що підтверджують різноманітні дослідження з сексології, медицини та психосоматики. Інтимні стосунки також впливають на активність досліджуваних в соціумі ($r=0,44$, при $p \leq 0,05$), на їх комунікабельність. Таким чином можемо стверджувати, що задоволення від інтимних стосунків впливає не тільки на емоційний стан в подружжі, але й на відносини поза сім'єю.

Пряма значуща залежність була виявлена між показником – соціальна активність та – зовнішня привабливість партнера ($r=0,68$, при $p \leq 0,01$), тобто, високий рівень соціальної активності впливає на позитивну оцінку дівчатами зовнішності юнаків.

Значимість батьківсько-виховної функції обумовлює мотивацію до прийняття дівчат ($r=0,48$, при $p \leq 0,01$). А отже чим більш оптимально розділені обов'язки між подружжям щодо виховання дітей, тим більше дівчата будуть відчувати потребу в підтримці й постійно її будуть задовольняти, тим більше вони будуть сходиться з іншими людьми та довгий час підтримувати емоційно близькі відносини з іншими.

Оптимально розділені обов'язки між подружжям щодо виховання дітей сприяють прагненню дівчат брати на себе обов'язок щодо створення психологічного клімату ($r=0,40$, при $p \leq 0,05$), моральної та емоційної підтримки в сім'ї.

Чим більше дівчата будуть відчувати потребу в підтримці й постійно її задовольняти, тим краще будуть сходиться з іншими людьми та довгий час підтримувати емоційно близькі відносини з ними ($r=-0,39$, при $p \leq 0,05$) та менше контролювати свої вчинки.

Мотив «прагнення до прийняття» сприяє ефективності в справах дівчат ($r=0,47$, при $p \leq 0,01$). А отже відчуття потреби в підтримці залежить від їх

ефективності у власних справах та обумовлює матеріальне забезпечення ($r=0,49$, при $p \leq 0,01$).

Контроль своїх дій обумовлює виникнення мотиву «страх відкидання» ($r=0,34$, при $p \leq 0,05$), а отже невпевненість в собі, тривожність дівчат залежить від контролю своєї поведінки.

Отже, результати кореляційного аналізу дозволяють нам узагальнити отримані результати: емоційно-позитивні почуття сприяють зменшенню почуття свободи дівчат, але одночасно обумовлюють щасливе сімейне життя; контроль своїх дій обумовлює формування мотиву «страх відкидання» дівчат, а мотивацію до прийняття обумовлює реалізація батьківсько-виховної функції, емоційну підтримку в родині та ефективність в справах; важливим елементом шлюбного життя для дівчат є сексуальні відносини, оскільки вони обумовлюють емоційний клімат в родині, реалізацію господарчо-побутових обов'язків, високий рівень здоров'я та активність в соціумі.

Висновки. Таким чином проведене дослідження дозволяє нам зробити наступні висновки: в ході дослідження була підтверджена концепцію «фільтрів» Калининої Р.Р. щодо чинників, які обумовлюють вибір партнера для створення шлюбно-сімейних відносин, а саме: перше враження (значення зовнішнього вигляду протилежної статі, привабливість, краса); виникнення атракції (схожість інтересів, поглядів, цінностей); особистісні якості протилежної статі (рівень культури, освіта, доброта, благородність, почуття гумору).

В даному дослідженні ми також виявили важливі чинники, що впливають (підсилюють або блокують) на динаміку міжособистісних відносин: мотиваційні тенденції; ціннісні орієнтації; рольові установи та очікування; відношення до значимих об'єктів.

Отже, ми виявили, що чинниками, які впливають на вибір майбутнього партнера можуть бути не тільки перше враження, виникнення атракції та особистісні якості протилежної статі, а й такі важливі як, мотиваційні тенденції,

ціннісні орієнтації, рольові установи та очікування та відношення до значимих об'єктів дівчат.

Перспективи подальшого дослідження. В подальшому дослідженні можна порівняти соціально-психологічні чинники, які впливають на вибір потенційного партнера по шлюбу, у сучасних юнаків та дівчат. Також можна проаналізувати чинники, які обумовили вибір шлюбного партнера у вже створених сім'ях.

Література:

1. Андреева Т.В. Психология современной семьи / Т.В. Андреева. – СПб : Питер , 2005. – 126 с.
2. Бендас Т.В. Гендерная психология : Учебное пособие / Т.В. Бендас. – СПб. : Питер, 2006. – 630 с.
3. Калинина Р.Р. Введение в психологию семейных отношений / Р.Р. Калинина. – СПб.: Речь, 2008. – 351 с.
4. Коваленко О.Г. Чинники атракції у міжособистому спілкуванні / О.Г. Коваленко // Практична психологія та соціальна робота. - 2008. - № 9. - С. 13-17.
5. Хьел Л., Зиглер Д. Теории личности / Ларри Хьелл, Дэниел Зиглер // 3-е изд. – СПб. : Питер, 2007. – 607 с.
6. Швец А.М. Мотивация вступления в брак и её влияние на кризис будущей семьи / А.М. Швец // Вопросы психологии. – 2006. - №2 - С. 30-34.
7. Шнейдер Л.Б. Семейная психология : учебное пособие для вузов / Л.Б. Шнейдер. – Изд. 4-е. – М. : Академический Проект; Трикста, 2008. – 355 с.